

HRA NA STRUNÁCH A - E

Notový zápis: a-h-cis-d ($a^2-h^2-cis^3-d^3$)

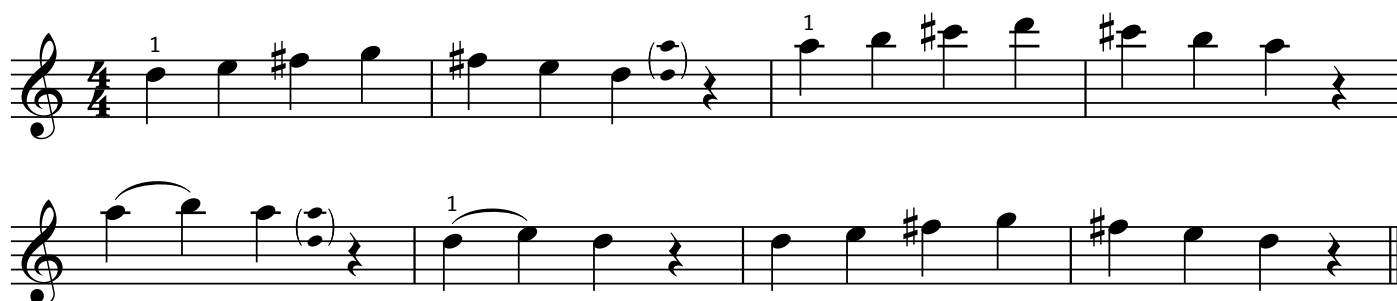
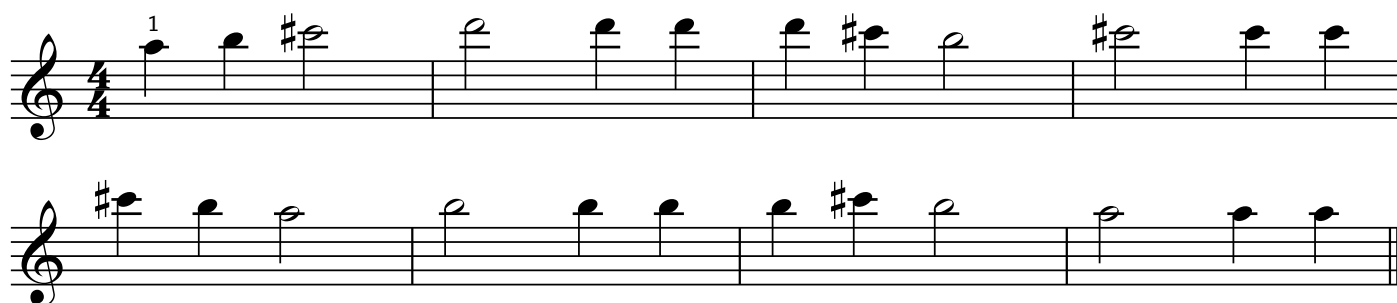
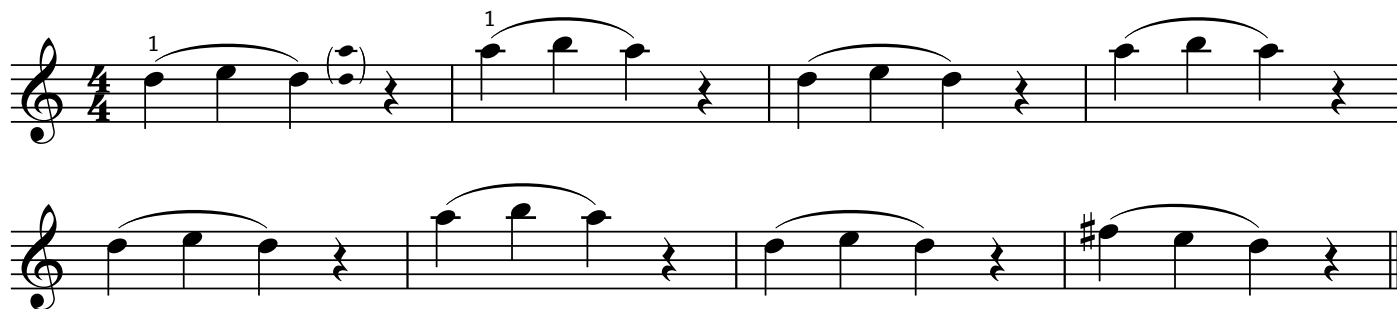
Pravá ruka arco: staccato * détaché nebo

Levá ruka: přenášení melodie na sousední strunu * stupnice D dur vzestupně
* tercie na sousedních strunách dolů 1-3, nahoru 3-1

Rytmus: osminy

Pojmy: stupnice (durová) * předznamenání * variace
* staccato / détaché * osminové noty, trámec, praporek

1

**Bělouňká ovečka běžela z kopečka,
hledala vodičku, zelenou travičku.**

Písnička má velmi jednoduchý **rytmus**. V každém taktu je **pomlka**. I **melodie** je jednoduchá, ale stoupá až k vysokým tónům na **E** struně. Když 1. prst v **pomlce** překulíš (převážíš) na **E** strunu, zahraješ tam totéž jako na **A** struně. V další **pomlce** se 1. prst překulí zase zpátky. Můžeš také zkusit postavit prst na obě struny. V **pomlce** před posledním taktém připrav 3. prst.

Písničku zahrajeme **pizzicato**. Potom **arco** – ale bez legatových obloučků. Takovému smyku říkají houslisté **DÉTACHÉ** (tohle francouzské slovo vyslovujeme detaše). Pak teprve budeme hrát **legato** – jedním smykem svážeme tři tóny.

A zaspíváme si písničku o nových notách: **Na první pomocné lince leží nota a**. (Jmenuje se jako ta hlubší, podle které si ladíme.) **Nad první pomocnou linkou leží nota h**.

2

**Běžela ovečka hore do kopečka
a za ňú beránek žalovat na zámek.**

Tahle písnička se celá přestěhovala na **E** strunu.
Tóny na **E** struně jsou tu seřazeny pěkně po **sekundách**: **a-h-cis[^]-d**.

- * Nejdřív je zaspívej; pak je zpívej a hmatej prsty levé ruky (třeba v „kytarovém“ držení).
- * Který prst má na **E** struně na starosti zvýšený tón s **křížkem** – **cis**?
- * Které prsty hrají **malou sekundu cis[^]-d**?
- * Nakonec zpívej a ukazuj v notách. Podařilo se ti to bez chyby?
- * Dokážeš z paměti zazpívat řadu tónů na **E** struně nahoru i dolů?

Rozdělení smyku pro hru **arco** si zase předem připravíme pohybem prstu po prutu smyčce. Začínáme tu **čtvrtovými notami** u žabky. **Půlové** pak dostanou celý smyk. V druhém taktu se k žabce zase vrátíme.

3

**Pásl Janík berana od večera do rána,
hej haj, hej haj, od večera do rána.**

A ještě jedna „ovčí“ – o beránkovi.
Půjde ti snadno: Tvoří ji samé **sekundy**. V pomlce jen vystřídáš struny **A** a **E**.

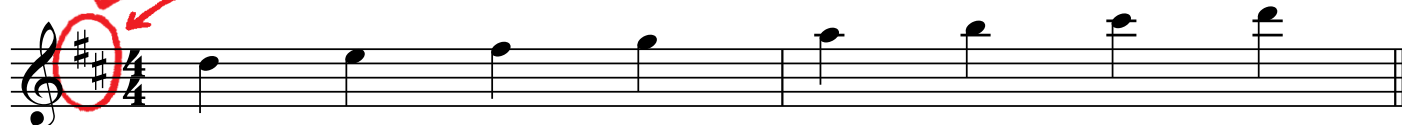

Už známe jména všech tónů na **A** struně i na **E** struně. Je to pravda?

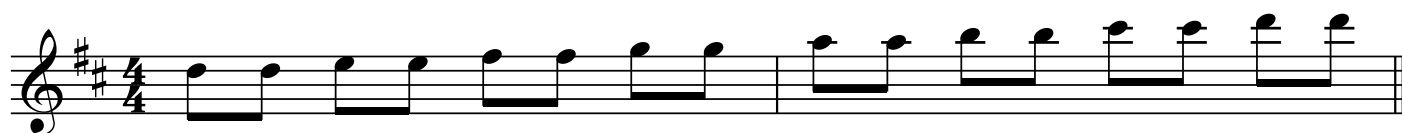
STUPNICE D DUR

PŘEDZNAMENÁNÍ

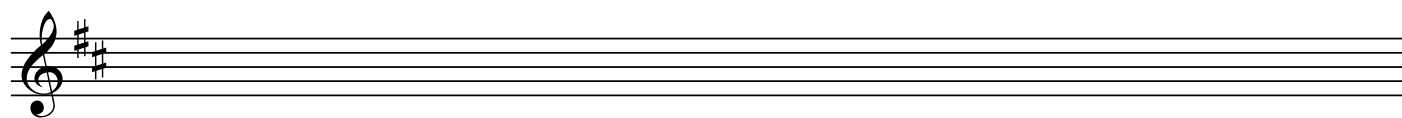
Variace v osminových notách

Variace staccato

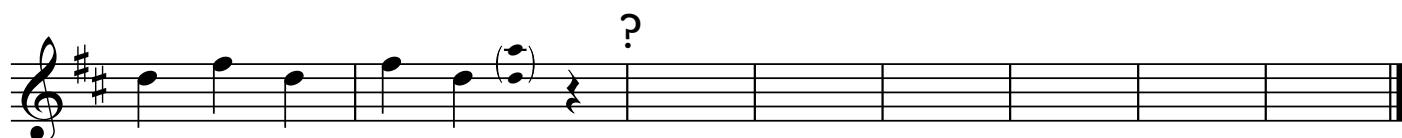

Tvoje variace

4

KUKAČKA

Stupnice D dur

* Když všech osm tónů, které umíme zazpívat i zahrát, seřadíme do jedné řady po **sekundách**, vznikne **STUPNICE**. Tahle má veselou náladu – muzikanti jí říkají **DUROVÁ** (nebo krátce **DUR**). A protože začíná i končí tónem **d**, dostala jméno **D dur**.

* Abychom **křížky** před tóny **fis** a **cis** nemuseli doplňovat vždy znovu, napíšeme je hned za **houslový klíč** – do **PŘEDZNAMENÁNÍ**. Tak budou platit pro celý řádek.

Stupnici zpíváme i hrajeme zvolna, ale plynule – na houslích při přechodu na **E** strunu 1. prst šikovně převážíme, aby nevznikla pomlka.

* Slovo **VARIACE** znamená obměna. Co můžeme ve stupnici obměnit: **melo-dii**, nebo **rytmus**? Ano, jenom **rytmus**.

* Noty spojené **TRÁMCEM** se jmenují **OSMINOVÉ** – v celém taktu je jich opravdu osm. Do jedné **čtvrtové** noty se vejdou dvě. (Je to, jako když táta udělá jeden krok, zatímco malé dítě dva malé krůčky. Přitom jdou stále spolu.)

* Tečky nad notami označují zřetelně oddělené tóny. Máme pro ně italské slovo **STACCATO** (vyslov stakáto). V pomalejším tempu znějí rázně – jako když si vykračuje voják. V rychlejším tempu drobně, ale zřetelně – jako když zobe ptáček.

Kukačko, kde jsi? Ku ku, ku ku! Kolik máš dětí?

Poznáš v lese hlas kukačky? Když ji děti zaslechly, hned pro ni vymýšlely otázky: Kolik je hodin? Kolik máš dětí? A počítaly, kolikrát zakuká. Vymysli další otázky i kukaččiny odpovědi.

Kukačka kuká vždycky jen a jen **tercií**: **Ku ku, ku ku!** – Nic jiného neumí! My tu její **tercií** zahrajeme na dvou strunách. 1. prst postavíme na **E** strunu a 3. prst bude hrát na **A** struně: **a-fis, a-fis**.

Také pravá ruka bude při **pizzicatu** střídat struny **E** a **A**.

Při hře smyčcem si dáme záležet na odlišení **détaché** v prvních dvou taktech (když zpívají děti) a **staccata** v dalších taktech (když odpovídá kukačka).

DÉTACHÉ – pravá ruka propojuje smyky jedním plynulým pohybem:

STACCATO – pravá ruka odděluje pomlčkami jednotlivé krátké a prudké smyky:

Oba druhy smyků ale musejí zaznít hezky!

5

Hádanka

Co se to děje? Ztratil se kus písničky! A dokonce tu chybějí i slova! Ale ty všechno vypátráš:

- * Prohlížej si první řádek a najdi na něm **primu**, pak **sekundu** i **tercii**. Kterých **intervalů** je tam nejvíc?
- * Vzpomeň si, jak zněla **tercie** (třeba na začátku písničky o žabce – 3. kap., č. 7). Tady jsou hned dvě **tercie** za sebou. Zkus je zazpívat! Zkus zazpívat celý řádek!
- * Najdi **čtvrtové** a **půlové noty**. Najdi **půlové pomlky**. Je písnička ve **tříčtvrtovém**, nebo ve **čtyřčtvrtovém taktu**?
- * Přečti **křížky** v **předznamenání**. Pojmenuj každou notu – pěkně v rytmu – a nezapomeň na **pomlky**.
- * Najdou prsty správně své tóny? Který z nich bude hrát na struně **A** i **E**? Která to je písnička? Zkus ji dohrát do konce.

6

**Slepičko má, ty jsi hodná.
Já ti dám zrníčko, ty mi dáš vajíčko, ty jsi hodná!**

Melodie začíná **tercií** dolů **a-fis** (jako „Kukačka“). Tak si ji nejdřív zazpívej – ale zvolna; tahle písnička nespíchá.

Až budeš hrát smyčcem, dej si záležet na krásném propojení smyků při **détaché**. Ať tvoje housle sladce zpívají.

7

**To je zlaté posvícení, to je zlatá neděle,
máme maso a zas maso, k tomu kousek pečeně.
To je zlaté posvícení, to je zlaté pondělí,
máme maso a zas maso jako včera v neděli.**

Osmínové noty jsme hráli v rytmické variaci stupnice **D dur**. Teď se nám hodí pro veselou posvícenskou písničku. **Melodie** začíná stejně jako u „Slepičky“ (zazpívej si **a-fis**). **Rytmus** je ale jiný. Každý tón se opakuje dvakrát. Když je **osmínová nota** sama, zbude z trámce jen **praporek**.

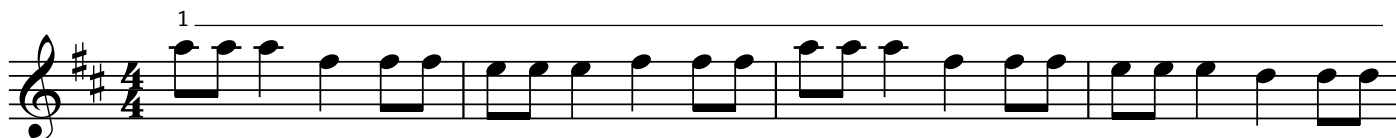
Zazpívej si celou písničku. Při hře jí sluší **pizzicato** i **arco**.

Vyzkoušej, hodí-li se k náladě písničky **détaché**, nebo **staccato**. Co se ti líbí víc? Jak označíme **staccato** v notách?

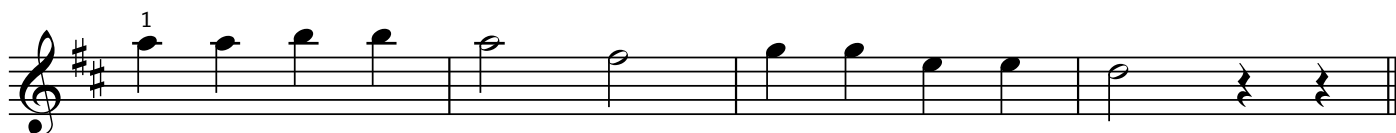
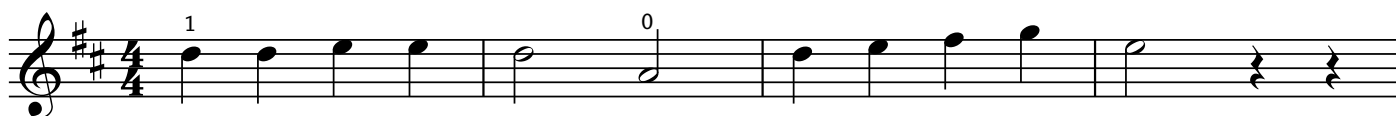
8

SEDLEJTE, SEDLEJTE KONÍČKA VRANÉHO

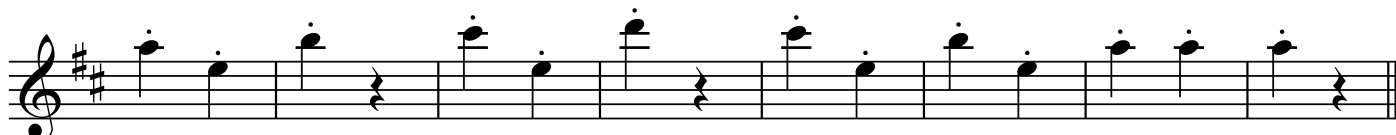
9

SLUNÍČKO UŽ SVÍTÍ

10

ŽÁBA SKÁČE PO BLÁTĚ

8

**Sedlejte, sedlejte koníčka vraného, on se mnou pojede do světa širého.
Do světa širého, na dalekou cestu, že si já vyhledám nejhezčí nevěstu.**

- * Z jakých **intervalů** vznikla tahle **melodie**? Najdi **primu**, **sekundu** a **tercii**. (Protože se tóny vždy třikrát opakují, bude se dobře zpívat i malým dětem.)
- * **Rytmus** je podobný jako u „Ovečky“ (č. 2).
Nebo je stejný? Vypátráš rozdíl?

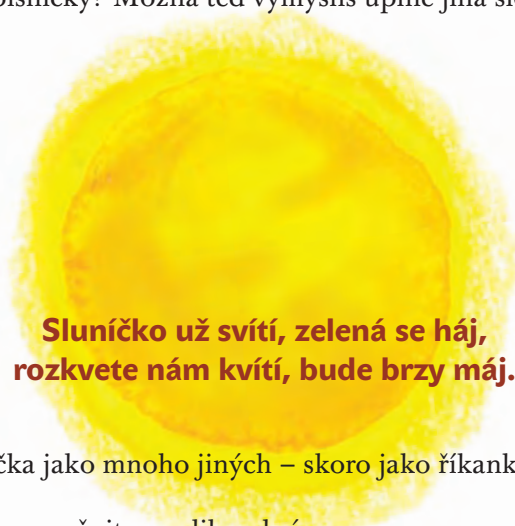
I rozdělení smyků se naučíme stejně jako u „Ovečky“ (č. 2).

Skladatelé často v hudbě používají **variace**.
Někdy ponechají **melodii** (jako my ve stupnici) a **rytmus** pozmění, aby byl složitější – anebo naopak jednodušší. Skladba se tím často úplně promění.

Pozor – úkol pro malé skladatele! Co se stane s **rytmem**, když všechny tři stejné tóny (např. **a-a-a**) spojíme **legatem**? A co se stane s náladou písničky? Možná teď vymyslí úplně jiná slova, nejspíš nějakou ukolébavku...

**Sluníčko už svítí, zelená se háj,
rozkvete nám kvítí, bude brzy máj.**

9

Když hrajeme **pizzicato**, zní písnička jako mnoho jiných – skoro jako říkanka pro malé děti.

Ale při **arco** se může jarní písnička proměnit ve velikou krásu,
* když si předem představíme ten nejkrásnější zpěv
(a taky si to tak zazpíváme),

* když pravá ruka bude měkce držet smyčec
(podobá se tvá ruka ruce na obrázku?),

* když celá paže i ruka strunu smyčcem pohladí,

* když jednotlivé smyky propojíme jedním pohybem.

10

**Žába skáče po blátě, koupíme jí na gatě.
Na jaké, na jaké? Na zelené strakaté!**

Melodie písničky napodobila žabku – taky skáče!
Skoro v každém taktu odskočí na prázdnou strunu!

Takže i každý prst musí odskočit od struny – ale jen nízko nad ni, aby další prsty našly snadno své tóny.

Těhle písničky to moc sluší **pizzicato**.
Při **arco** se určitě nejvíc hodí **staccato**.

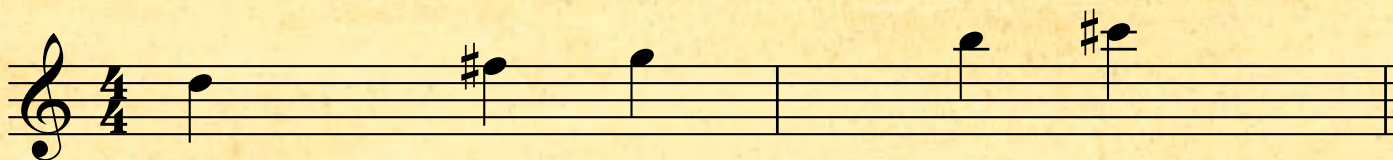
Ten, kdo nejen zahraje, ale i zazpívá písničku na jména not a nepoplete to, je šikovný muzikant a chytrá hlava!
Nepospíchej při hře ani při zpěvu!

Ze stupnice **D dur** se ztratily tři noty.

Dopiš je a dej jim jméno.

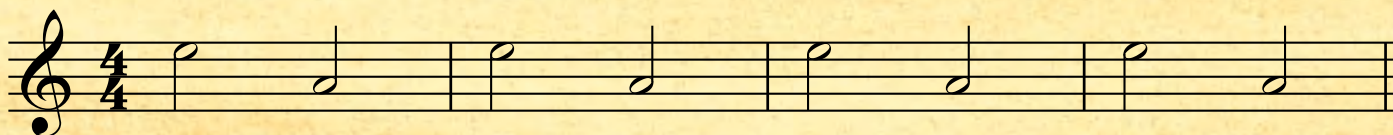
Vymysli pro stupnici **D dur** svou vlastní **variaci**:

- * **rytmickou** (střídání délky tónů),
- * **smykovou** (střídání **détaché** a **staccata**).

Tahle kukačka potřebuje **staccato**. Dopiš do not značky.

Tahle houpačka potřebuje **legato**. Dopiš do not značky.

Vrať se zpátky na stranu 38. Dopiš písničku č. 5 do konce.

Zahraj krásně všechno, co je napsáno na této stránce.

Připrav malý koncert ze všech písniček, které máš rád.

A zahraj je nejkrásněji, jak umíš!

Zatleskají ti?